



Milojka Žižmond Kofol

MOGOČE JE ČISTO VSEENO

Spoštovani Ciril Zlobec,

kot bi vedeli, kaj mi je prav te dni (pa ne prvič ne zadnjič) rojilo po glavi, ste mi poslali to Vaše povabilo na anketo Sodobnosti. Sovpadlo je z dvema dogodkoma, ki sta se me živo dotaknila. Prvi je bil telefonski pogovor z glasbenikom z obale, ki se z glasbo sicer ne ukvarja profesionalno, je le eden izmed tistih, ki jo nosijo v duši. Ko sem ga nekoč poslušala, sem s tako močjo začutila njegovo spojenost s skladateljstvom, kot že dolgo ne. Uglasbil je poezijo, ki je bila tudi v »surovi obliki« nadvse prepričljiva, skozi njegove note pa je postala kratkomalo čarobna. In vendar je njegovo ime neznano, mislim, da je profesor matematike ali fizike ali obojega in da le kdaj pa kdaj pripusti vase nekaj iz sveta glasbe. Mislim, da to počne preprosto zato, da je srečnejši. Ko sem ga vprašala, zakaj se ne poskuša uveljaviti v širšem prostoru, mi je uho obliznil nekakšen resigniran, morda ciničen stok, ki mu je ušel najbrž prav iz tistih globin, iz katerih komponira.

»No,« je rekel, kot bi se malce sramoval. »Misel na slavo in priznanje in kar je še tega, to smo že davno opustili...«

V tem stavku je bilo skrito marsikaj, česar ni pretil v besede, pač pa sem to z lahkoto zmogla sama, kajti srečala sem že ničkoliko podobnih samoobsodb, ki strašijo v dušah tako imenovanih obrobnežev. Slišala sem: Le kdo ima čas in denar in živce, da bi se sam promoviral, da bi se ponujal, da bi kar naprej letal v Ljubljano, tja, kjer se vse dogaja, kdo bi iskal mešetarje in požegnance, kaj pa sem jaz konec koncev, v službo hodim, poučujem, borim se z vsakdanom, ne poznam zvenceh imen, nisem imel priznanih učiteljev, zraslo je na mojem zelniku, z nikomer se nisem posvetoval, da bi vedel, kaj sem pravzaprav ustvaril, pognojeno je z mojimi sanjami, igram le za lačne in otožne oči v zasebnih družbah, to so včasih oči enakih prikrajšancev, kot sem sam, zadostuje mi, da jim za hip pomagam živeti, jaz ne znam, jaz nisem pravi, nikoli mi nihče ni rekel, da sem pravi. Nihče od tistih, katerih sodbe bi lahko bile zveličavne. Dovolj bo, če bom še zmogel začutiti pesem in jo preliti v glasbo. Bo moje in bo od tistega, ki bo lahko sprejel. Tu sem, na gluhi slovenski obali, kjer ljudje strmijo v golaže italijanskih TV mrež, ni kavarn ni klubov ni glasbenega zaledja.

Sam sem.

In potem je bil še prebrani stavek kraškega pesnika, ki ne zna povedati, zakaj piše. Izreče grobo, surovo resnico: Na vasi, kjer živi, človek lahko plača za pijačo, če kupi nov avto, se poroči, prekrije streho na hiši, a če izda pesniško zbirko pri ugledni slovenski založbi, ni to noben razlog, da bi zaradi njega častil domače

gostilniško omizje. Ker pesniška zbirka zanje ni noben razlog za praznovanje. In tako tudi za pesnika ni. Saj vendar živi v tem okolju, mora sprejemati njegova merila. Zbirko pospravi na domačo polico in če ima srečo, kot jo je imel tokrat, ga morda omenijo v lokalnem časopisu. Če imajo čas, voljo in prostor. Kako naj se počuti kraški pesnik? Sam prav dobro ve, da ni nikakršen Kosovel, niti ne ve, kam naj umesti svojo čudaško potrebo po tem, da bi kot moški v zrelih letih pisal nekakšne pesmi. Kraški pesnik se s tem ne hvali. Dovolj pameten je, da o svojem početju molči, ko kje posedi s prijatelji. Niti tega ne ve, kakšna je njegova poezija »Jaz kar verjamem kritikom,« pravi. »Četudi niti dobro ne razumem tistega, kar napišejo.« Najbrž misli takole: Nisem študiral književnosti, ne pogovarjam se z literati, še prošnje za sprejem v pisateljsko društvo nisem nikoli napisal. Saj me mogoče ne bi sprejeli, pa tudi, če bi me, ne vem, kaj bi mi hasnilo. Kaj bi imel od tega? Včasih sem sicer bil kam povabljen, sicer ne prav pogosto, a pogosteje niti ne bi hotel. Med veličinami, pa tudi med tistimi, za katere celo jaz vem, da niso nikakršne veličine, sem se počutil kot divjad med kultiviranimi, zloščeniimi, stremiranimi Lipicanci. Nisem se znal pogovarjati o megli, nisem bil več pogovornih vijug, nisem poznal zakulisja, nisem vedel, kdo s kom živi, kdo je koga že za . . . , kaj je govoril Ahac, zakaj je Kermauner vsem trn v peti, zakaj ga nekateri ljubijo, zakaj ga skoraj nihče ne bere. Jaz resnično ne vem drugega kot to, da mi besede služijo, ko sam sem, ko zazveni Kras in zacveti roj . . . in kar je še takega v življenju vsakega pesnika.

Kajti pesnik je ta Kraševac zagotovo. Tudi drugi to priznavajo, kot je prebral vsaj na platnicah svoje knjige, ki še zmeraj tako nekoristno diši po tiskarskem črnilu. Pesnik je tudi zato, ker mu vsako razpoloženje, ki se ne razlije v samoumevnost dneva, rodi pesem in potrebo po njej.

Včasih sicer tudi do takšnih samohodcev (ki jih ni malo in kraški pesnik je to pot samo metafora) prispe kakšno povabilo v pisateljsko podružnico. Primorski književniki se ji reče – a ko slišiš, da se vanjo včlanijo tisti, ki jih osrednje združenje ne mara, morda zavrneš tudi to. Ker če je tako, potem je nemara bolje, da ni ničesar, saj tako ali tako ničesar ni.

Mogoče je Kraševcu in Koprčanu celo lažje, ker poredko zaideta v Ljubljano, v metropolo in srčiko doživljanja, v kateri je zelo lahko začutiti samozadovoljstvo, samozadostnost in klavstrofobičnost, ki jo kraška burja in obalni maestral zmeraj sproti prevetrita z jasno sliko tistega, kar smo, če se nam ni treba udinjati za slavo, za prostor na ekranu, za stalne gredice v časopisju, za nastope in pojavljanja, ki utrjujejo zven imena – a se v močvirni megli dostikrat zabrišejo v neprepoznavnost.

In hkrati je kdaj pa kdaj tudi slišati katerega izmed obrobnežev, ki vseeno vztrajajo pri svojih samotnih podvigih, izgubljeni v okolju, kjer sveže izdana knjiga ni razlog za praznovanje:

»Preveč sem se zaprl, mislil sem, da je vse, kar potrebujem, le list papirja, pogled v nebo, na mimo letečega ptiča . . . Ampak strah me je v tej samoti, požira me, ni zvena, ni odziva, ne znam več med piščo, če mi je ravno treba to storiti. Komajda zdržim, vaje tišine in osame in obrobja.«

In vem – želel bi si, vsaj kdaj pa kdaj, vsaj zato, da bi zajel z žlico iz skupne skleda, želel bi si nekam spadati.

Težko mu je, ji je, nam je. Mi je.

V tem početju ne moreš nikamor spadati. Lahko poskusiš, a večinoma ne gre. Vse, iz česar si, te čaka v tvoji samotni noči, v tvojem demonskem kotu, kjerkoli ga že imaš in karkoli že sodi vanj. V resnici ni spodbud ni bodrenj ni zaledja. Tudi ne za tiste, ki vedrijo pod puščajočo streho Društva pisateljev. Ne za tiste, ki kar naprej

gostujejo v nekakšnih omizjih, v strahu, da bi jih nekega dne nehali vabiti. Morda dobijo več eliksirja, ki se kot bolj ali manj strupena skupna energija zbira nad avreolo njihovih glav, ko tičijo skupaj in verjamejo, da jih grejejo ista hotenja. V resnici skupnih hotenj v tem cehu ni. Vsak je samohodec in mogoče je še najbolj prav, da se po samotni (včasih Kačurjevi) poti sam daje z blatom, ki se lepi na čevlje popotnikov, ki še sami ne verjamejo, da imajo kam pripotovati.

Da bomo na ta način večni obrobneži? Ne vem, provincialnost in občutek izoliranosti sta stanji duha. Tudi Ljubljana je provinca, tudi Koper in Kras in Nova Gorica so del Evrope(?!). Tudi tisti pesnik, ki vsak dan lahko zatava do Ljubljane, je enako sam, kot sem jaz, ko blodim po Devinu ali Socerbu.

In vendar tolikokrat visim na svojem poštnem nabiralniku! Če v njem ni nobene kuverte z žigom katere od kulturnih ustanov iz velikega mesta, za hip umro vse moje novele, kratke ali dolge proze. Če kuverta je, četudi prav nepomembna, je vzgib za to, da sedem k svoji zahtevni, prevečkrat čakajoči mizi, nekoliko manj strašljiv. Gluha loza se z odzivom od zunaj, z odzivom Njih, vsaj za hip otopli, mi požene kri po žilah. Slejkoprej imam samo ta nabiralnik, kot zakleto je zmeraj prazen, ko bi ga najbolj potrebovala. Nekdo v meni (v nas) mi zmeraj znova pravi: Mogoče je čisto vseeno, če ničesar ne zapišeš. Daleč smo, majhni smo, včasih še sami zase nespoznavni. Nelagodje vzbujamo, kot da ne zmoremo govoriti v jeziku ljudi, ki imajo vsaj nekaj skupnega : ignoranco.

Sicer pa, spoštovani Ciril Zlobec, kakšno leto bo, kar smo v Cankarjevem domu (bila je obletnica Cankarjevega rojstva, mislim) nastopili primorski književniki, vidni, manj vidni, mladi, stari, od Marka Sosiča do Saše Vuge in Alojza Rebule – metropola se ni sklonila do svojega hčerinega zarodka, brali smo samim sebi, kot tolikokrat.

Renče, 5. 2. 1996